

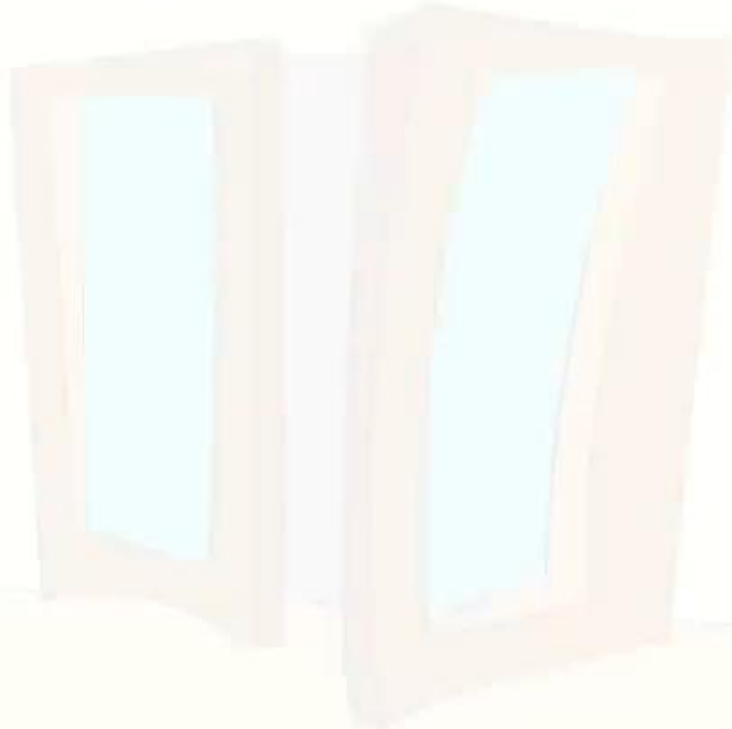

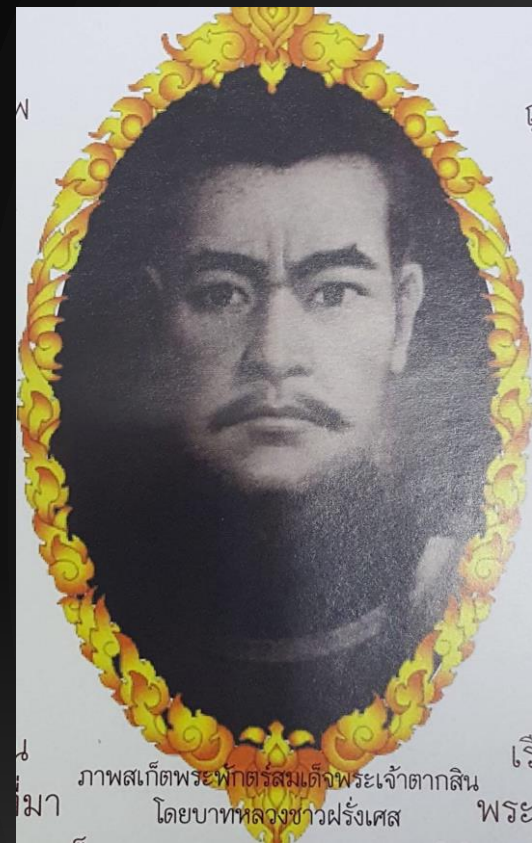
สังคมไทยสมัยกรุงธนบุรี

ครั้งที่ 5

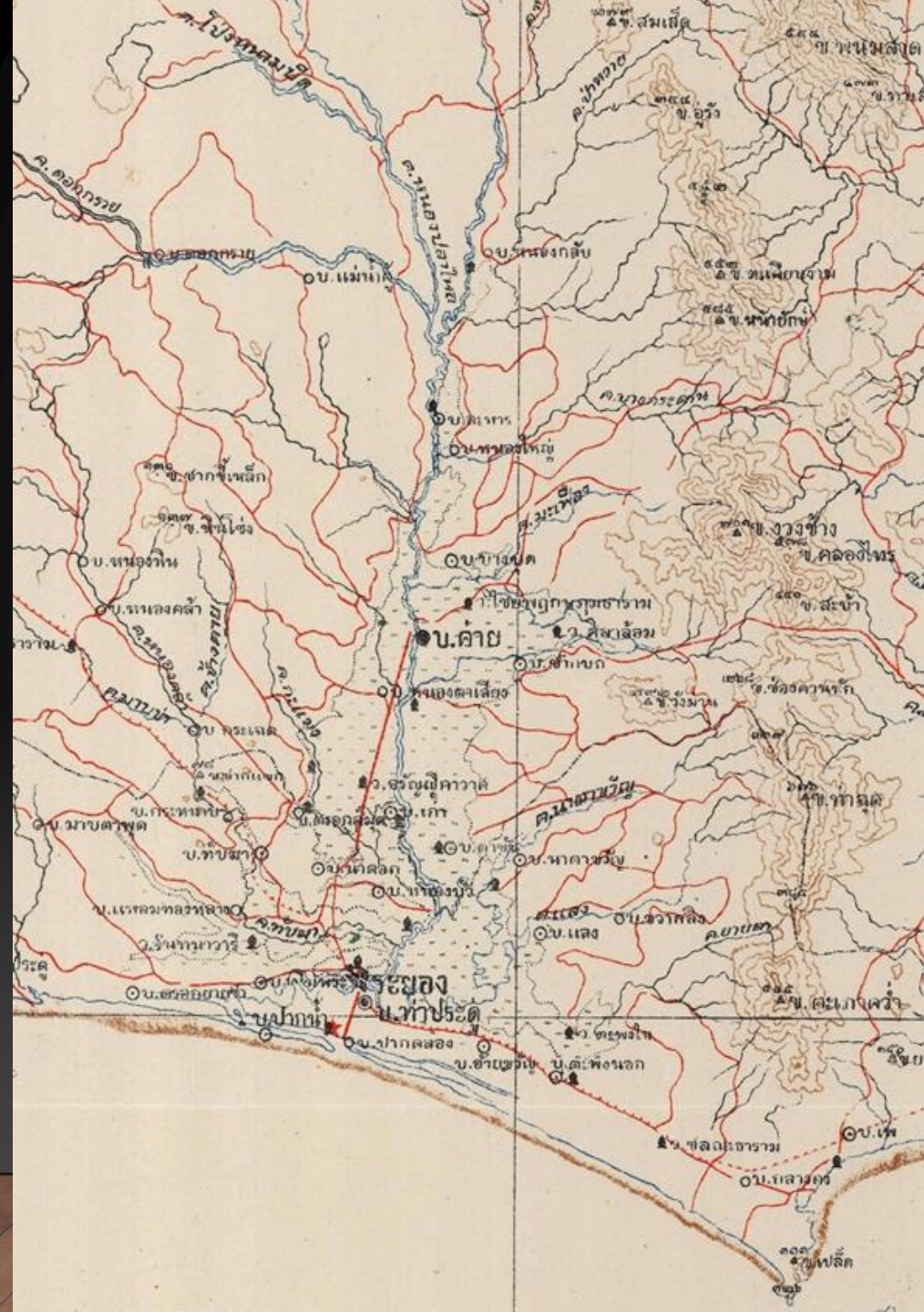
WENNER

พระบรมสาทิสลักษณ์ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี สำเนาจากภาพต้นฉบับลงสี
ซึ่งวาดขึ้นจากพระองค์จริง โดยนายจาน โคโม รินัลดี จิตรกรเอกชาวฟลอ
เรนซ์ ผู้เข้ามาใช้ชีวิต อยู่ในสยามตั้งแต่ สมัยปลายแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่ง
สุริยาศน์อมรินทร์

ปัจจุบันพระบรมสาทิสลักษณ์ องค์ต้นฉบับนี้ ถูกเก็บรักษาไว้ที่
GALLERIA DEGLI UFFIZI ประเทศอิตาลี

โดยเส้นทางคร่าวๆ เมื่อออกจากกรุงศรีอยุธยาดังนี้ ไปบ้านหาร
ตรา บ้านโพธิ์สังหาร (อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ผ่าน
บ้านพรานนก บ้านบางดง หนองไม้ทรง เข้าเมืองนครนายก ผ่าน
ด่านกบเจะ (อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี) และศรีมหา
โพธิ (จังหวัดปราจีนบุรี) แล้วเดินทางมาปากน้ำโจ้โล้ (อำเภอบาง
คล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา) จากนั้นเดินทางต่อมาที่บางปลาสร้อย
(จังหวัดชลบุรี) ศรีราชา บางละมุง นาเกลือ พัทยา นาจอมเทียน
ไก่อ่เตี้ย สัตหีบ เข้ามาที่เมืองระยอง แกลง จนถึงจันทบุรี จนมาถึง
บ้านทุ่งใหญ่ (จังหวัดตราด)

Uthai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya

Nakhon Nayok

Add destination

Leave now

Options

Send directions to your phone

via Route 33
Fastest route now due to traffic conditions
1 hr 17 min
76.5 km

Details

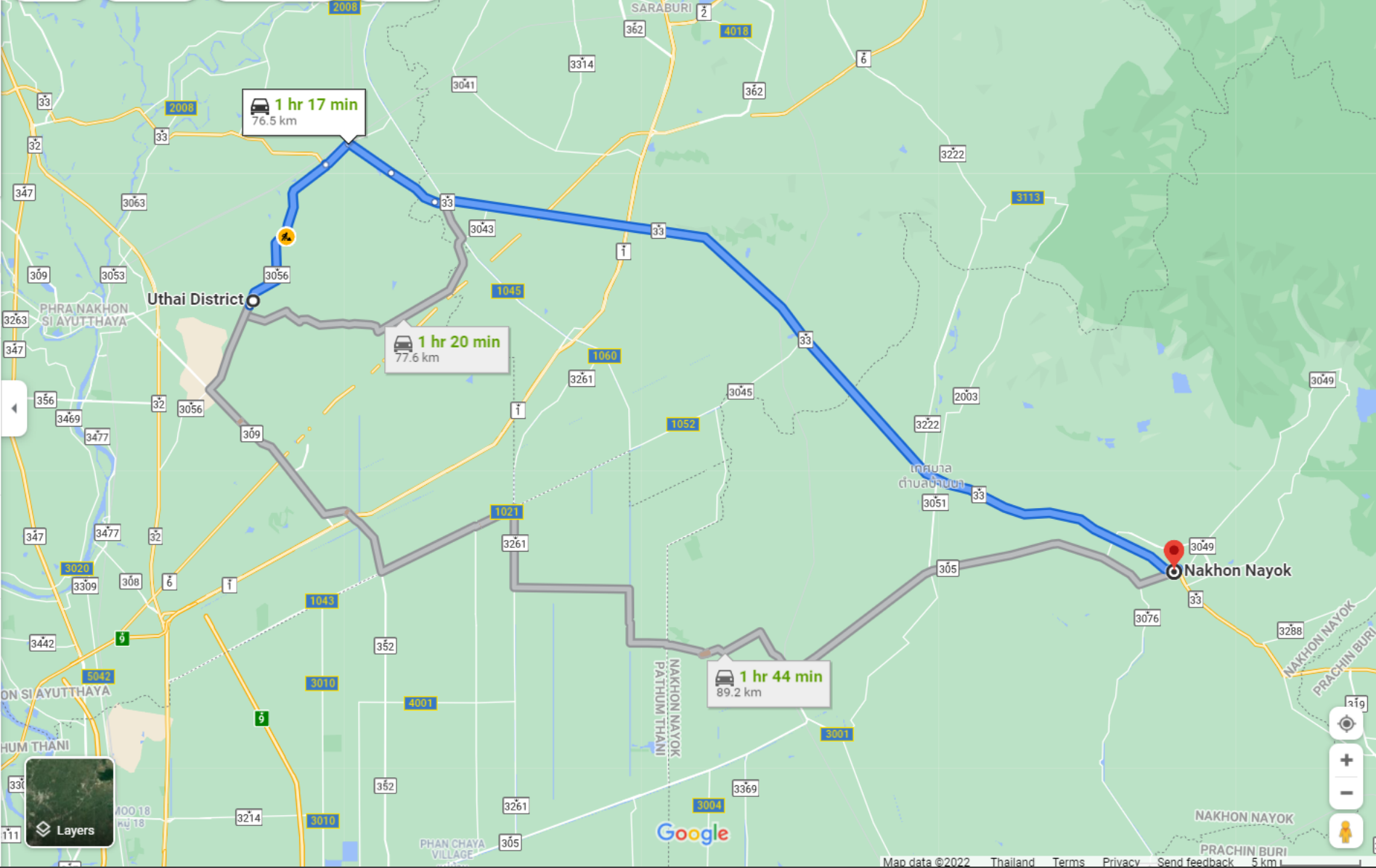
via Route 3043 and Route 33
1 hr 20 min
77.6 km

via Route 305
1 hr 44 min
89.2 km

Explore Nakhon Nayok

Gas Hotels Rest stops More

1 hr 17 min
76.5 km

1 hr 20 min
77.6 km

1 hr 44 min
89.2 km

Gas Groceries Hotels More

Nakhon Nayok
Prachantakham District, Prachin Buri 251

Add destination

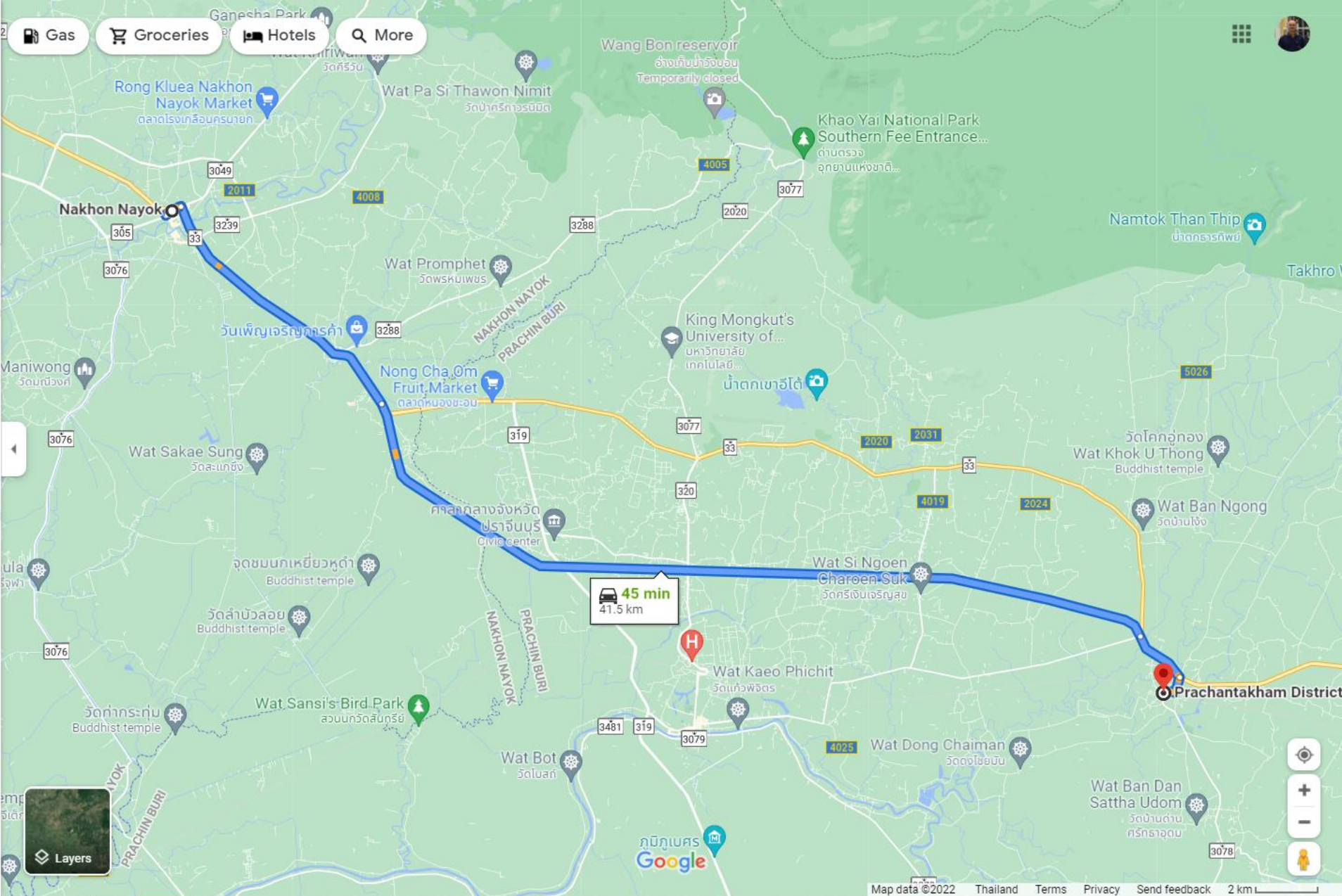
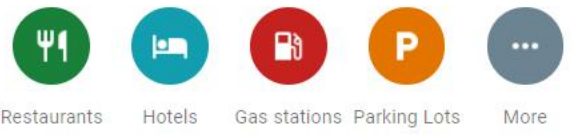
Leave now Options

Send directions to your phone

via ถ. สุวรรณศรใหม่ and Route 33 45 min
Fastest route, the usual traffic 41.5 km

Details

Explore Prachantakham District

45 min
41.5 km

Prachantakham District, Prachin Buri 251

Pak Nam Jolo Temple, Wanaphut Rd, Pak

Add destination

Leave now

Options

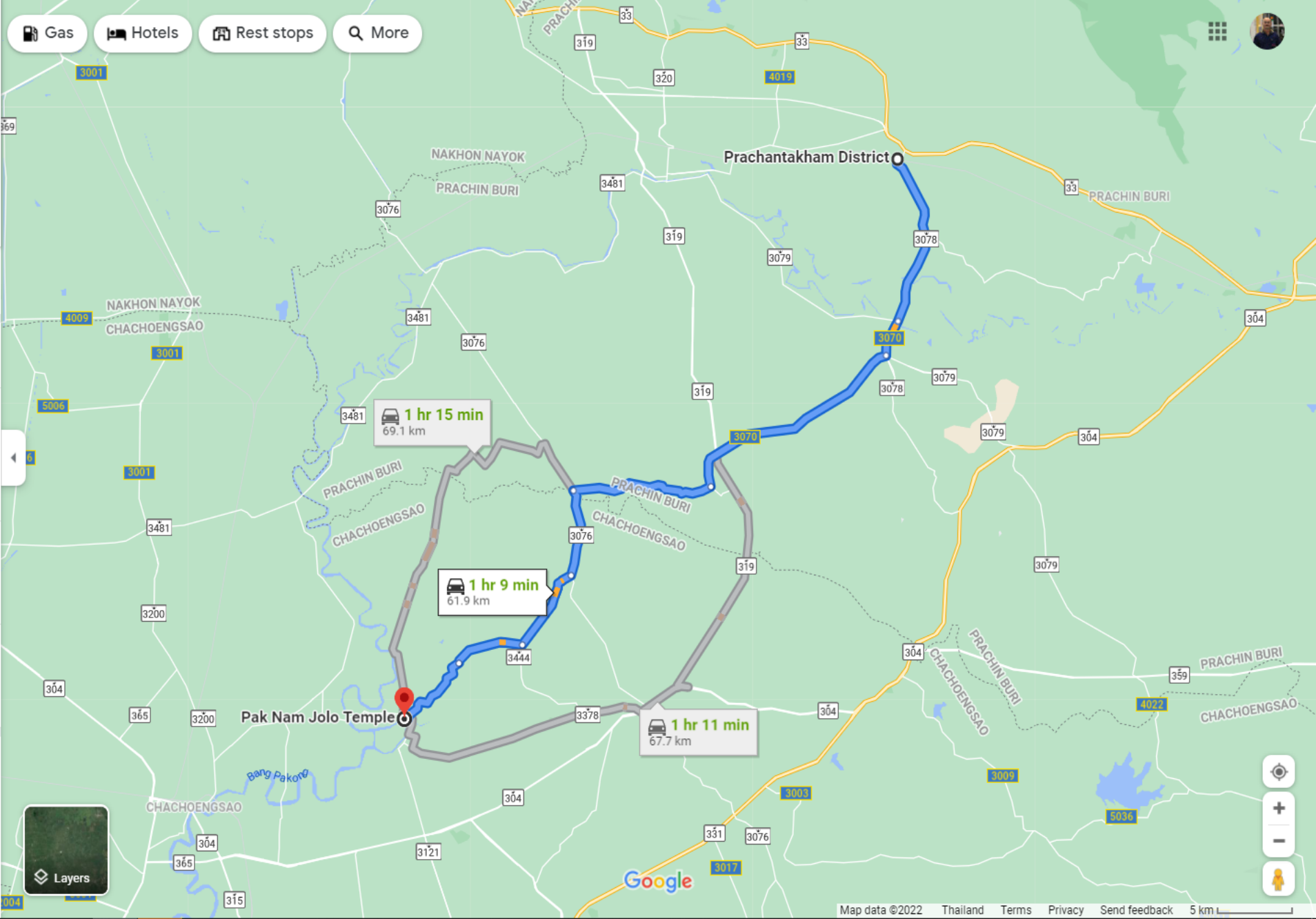
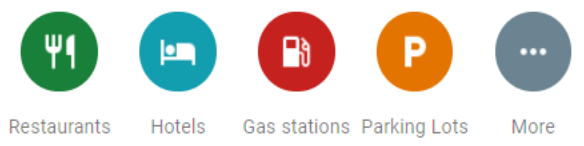
Send directions to your phone

via ๓๖.3070 **1 hr 9 min**
 Fastest route, the usual traffic
 61.9 km
[Details](#)

via Route 319 **1 hr 11 min**
 67.6 km

via ๓๖.3070 and ๓๖.5033 **1 hr 15 min**
 69.1 km

Explore Pak Nam Jolo Temple

Pak Nam Jolo Temple, Wanaphut Rd, Pak

Bang Pla Soi, Chon Buri District, Chon Buri

Add destination

Leave now Options

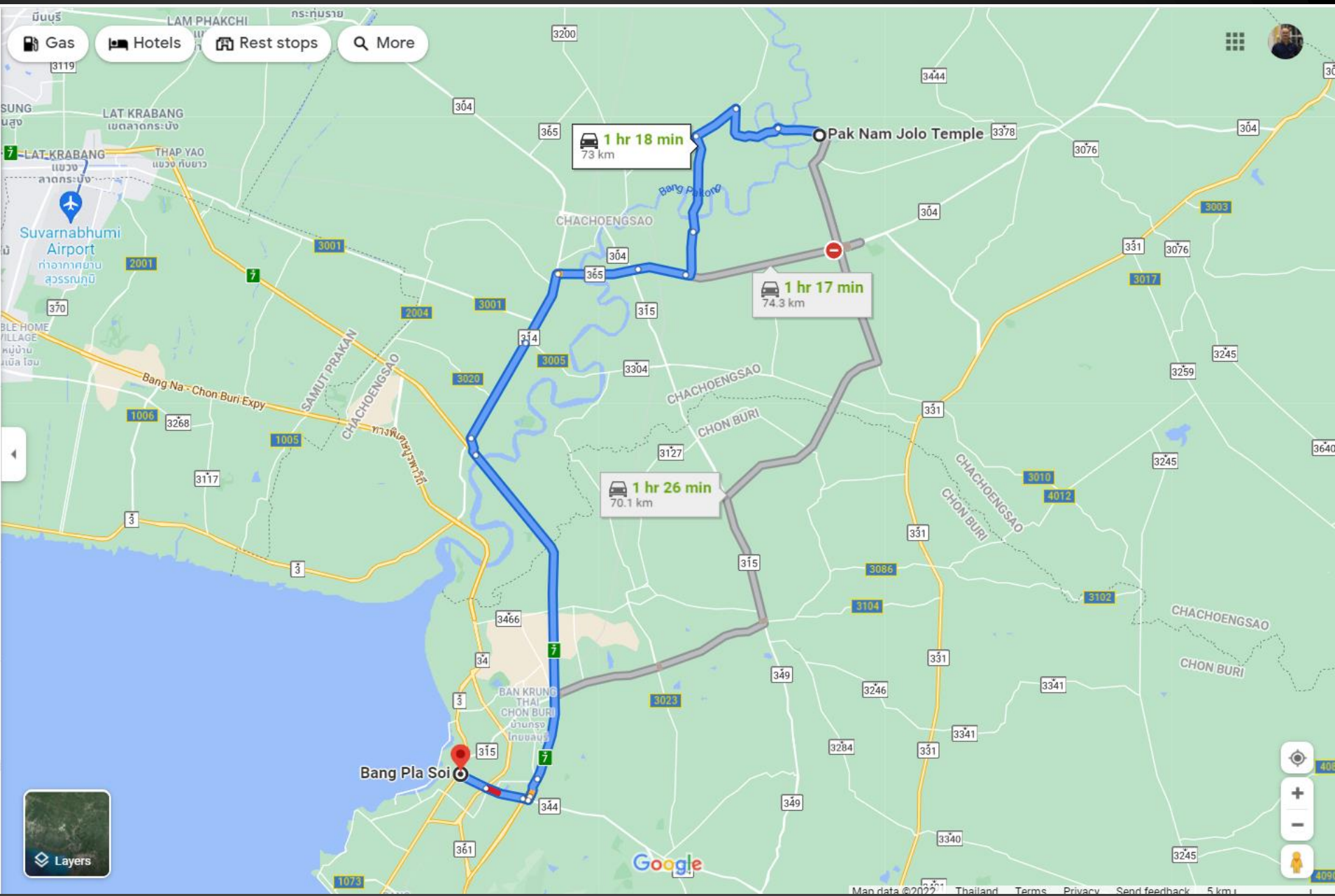
Send directions to your phone

via Route 7 **1 hr 18 min**
 73.0 km
 Best route now, avoids road closures on Route 304
 ⚠️ This route has tolls.
[Details](#)

via Route 304 and Route 7 **1 hr 17 min**
 74.3 km

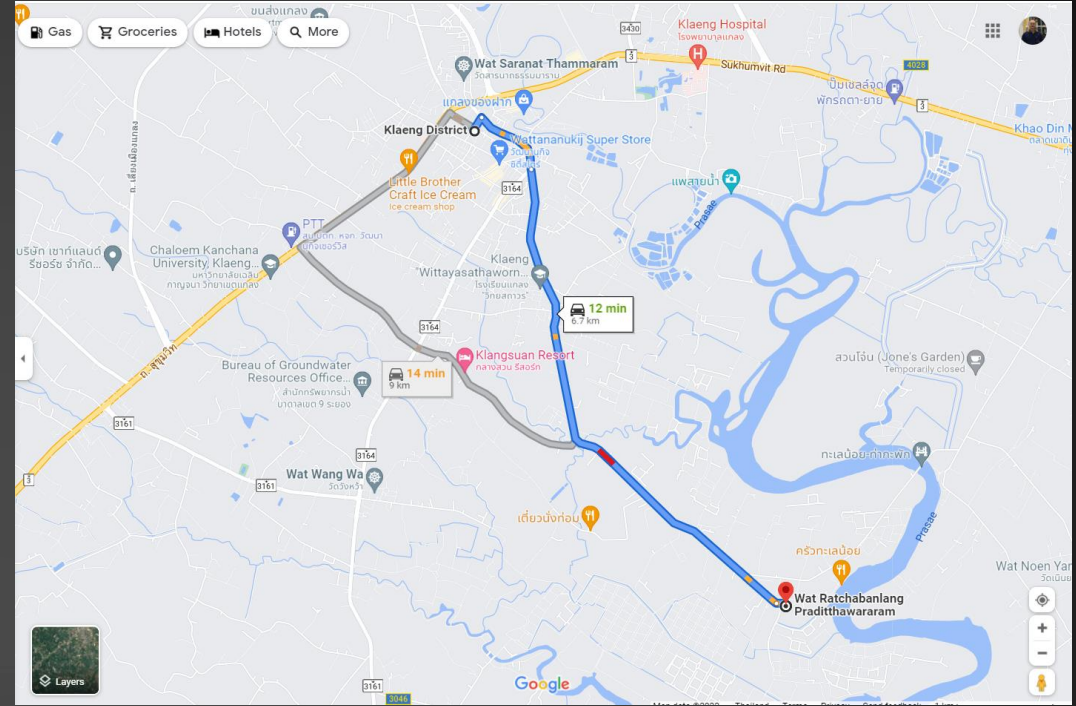
via Route 315 **1 hr 26 min**
 70.1 km

Explore Bang Pla Soi

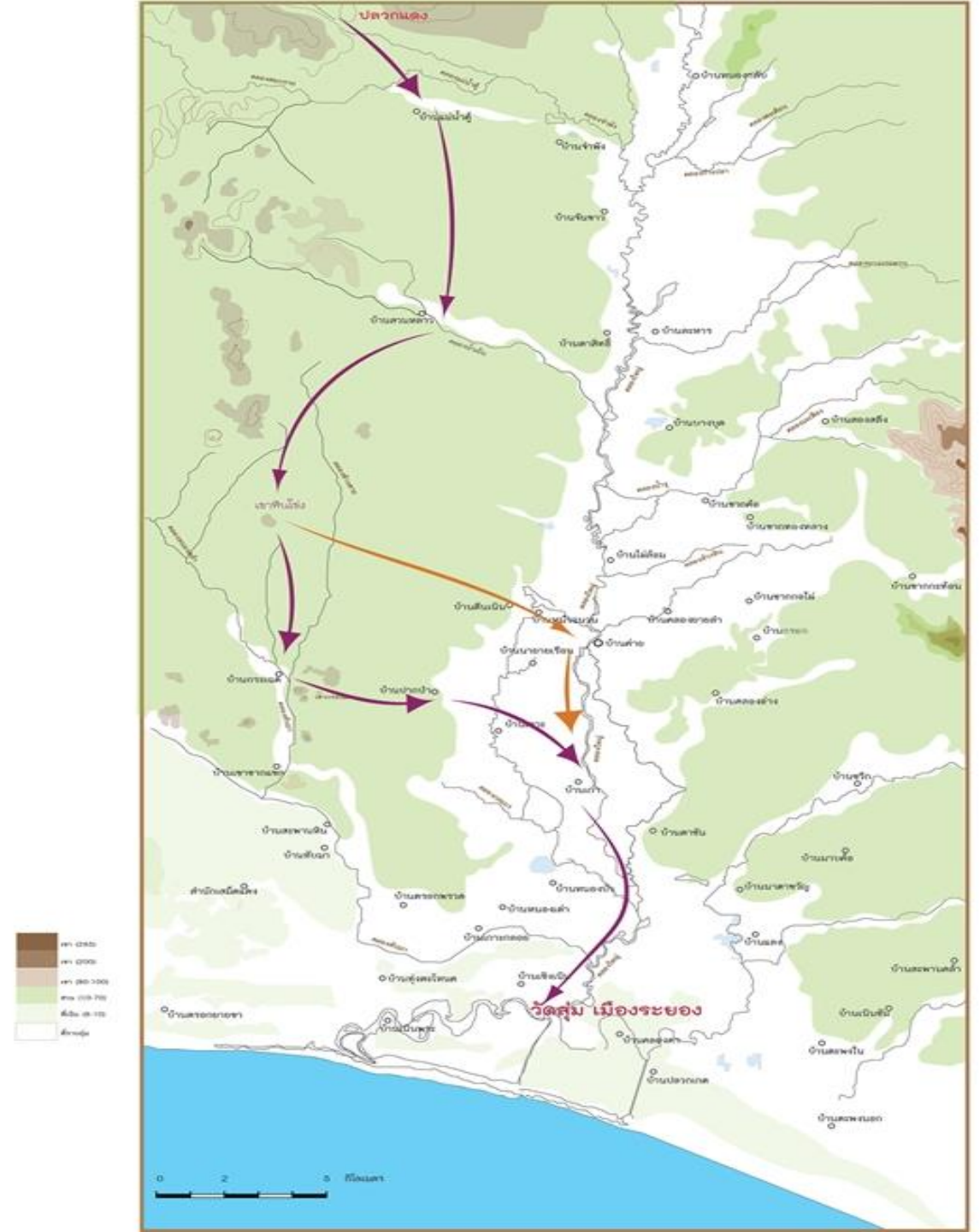

แผนที่เส้นทางเดินทัพพระเจ้าตากสิน
มหาราช เปรียบเทียบจากข้อมูลในพระ
ราชพงศาวดาร และข้อมูลสันนิษฐาน
ใหม่

วัดราชบัลลังก์ปฐิฐาวราราม อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
หนึ่งในสถานที่ที่พบร่องรอยหลักฐานต่างๆ

แผนที่แสดงบริเวณลุ่มน้ำระยองหรือลุ่มน้ำ
คลองใหญ่ที่มีบ้านค่ายและบ้านเก่า รวมทั้ง
ชุมชนเก่าแก่อื่นๆ น่าจะอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา
ตอนกลางถึงตอนปลาย

Klaeng District, Rayong

Chanthaburi, Mueang Chanthaburi Distric

Add destination

Leave now

Options

Send directions to your phone

via Route 3 1 hr 2 min

Fastest route now due to traffic conditions 62.6 km

Details

via ถนนเฉลิมบูรพาชลิต 1 hr 15 min

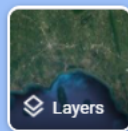
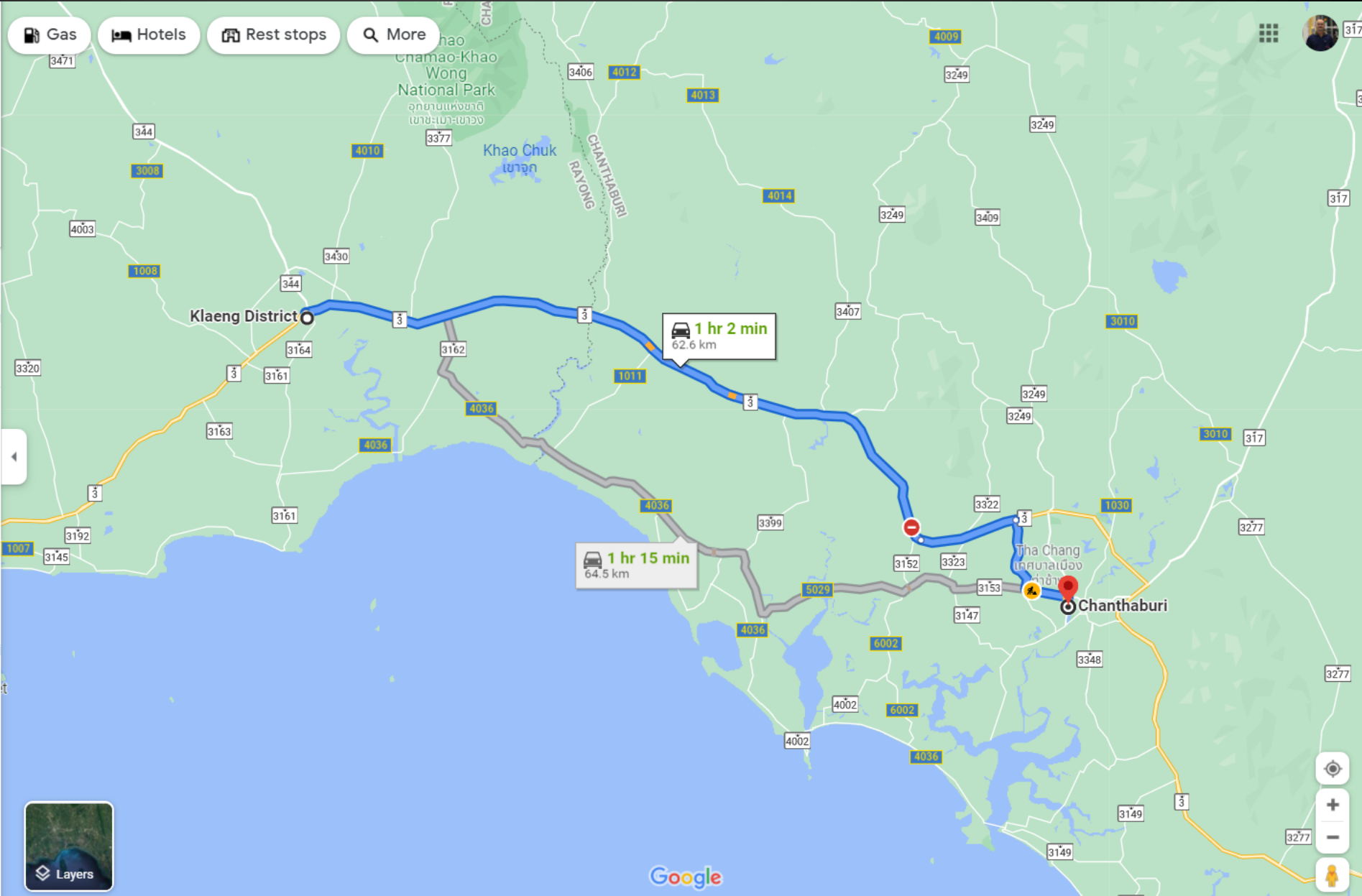
64.5 km

Explore Chanthaburi

Restaurants Hotels Gas stations Parking Lots More

Gas Hotels Rest stops More

Chanthaburi, Mueang Chanthaburi Distric

Trat

Add destination

Leave now

Options

Send directions to your phone

via Route 3 **59 min**
Fastest route, the usual traffic
68.7 km

Details

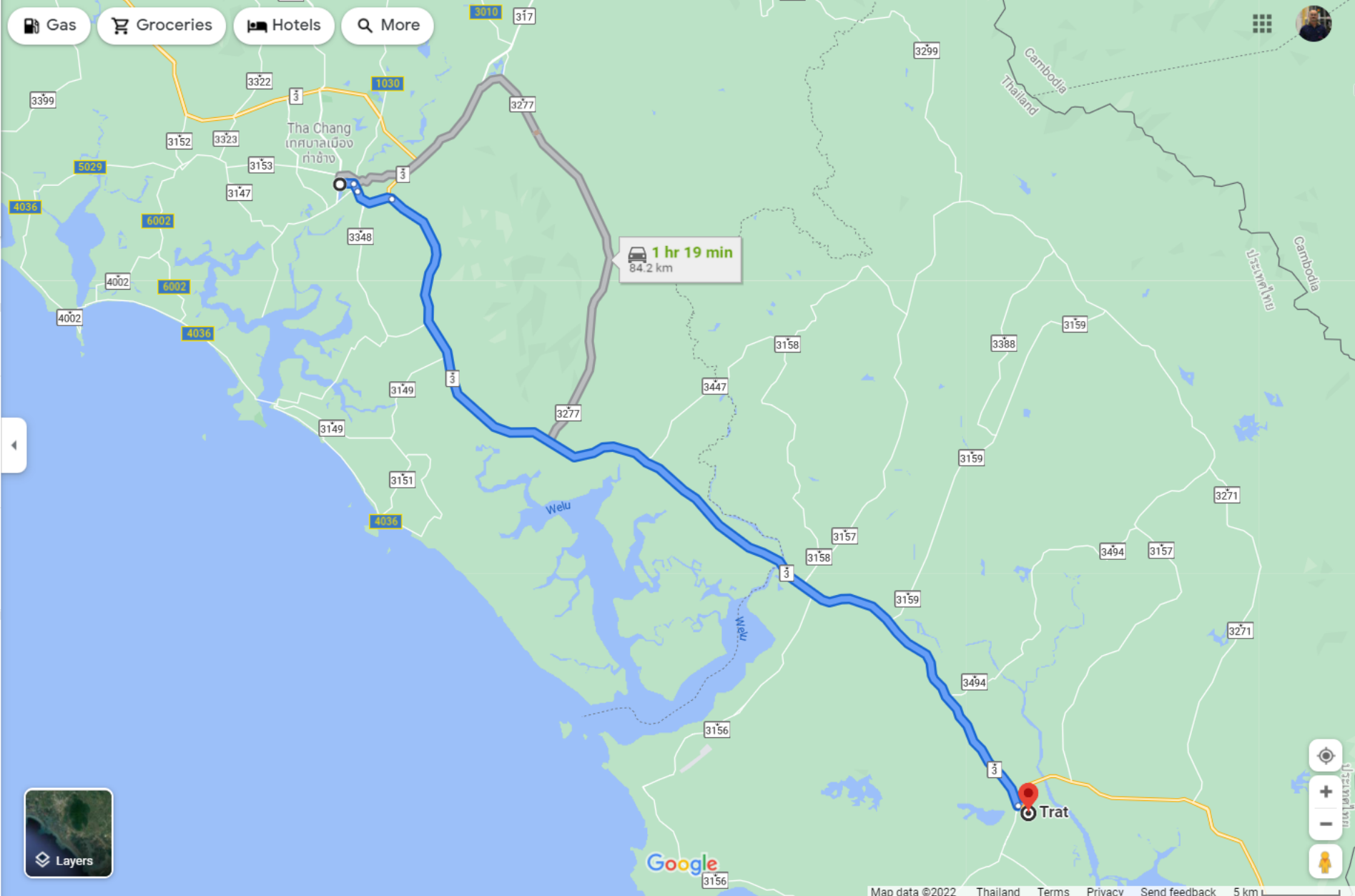
via Route 3277 and Route 3 **1 hr 19 min**
84.2 km

Explore Trat

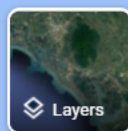

Restaurants Hotels Gas stations Parking Lots More

Gas Groceries Hotels More

1 hr 19 min
84.2 km

สังคมไทยสมัยกรุงธนบุรี

เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ.2310-2325 กรุงธนบุรีสถาปนาขึ้น
ภายใต้ภาวะสงคราม สมเด็จพระเจ้าตากสินรวบรวม
บ้านเมืองและผู้คน สร้างเมืองขึ้นมาใหม่ แต่พื้นที่เมือง
ธนบุรี-บางกอกมีผู้คนอยู่หนาแน่นเดิมอยู่แล้ว ดังหลักฐาน
วัดที่มีร่องรอยศิลปะอยุธยา ซึ่งวัดต่างๆ ได้ถูกปฏิสังขรณ์
อยู่เรื่อยๆ เป็นงานช่างสมัยธนบุรี

- การปกครองของไทยสมัยกรุงธนบุรี ไม่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิม ที่ใช้อยู่ในสมัยอยุธยา เนื่องจากขณะนั้นเป็นระยะที่ไทยกำลังรวบรวมอาณาจักรขึ้นใหม่ พระเจ้ากรุงธนบุรี (ตากสิน) ทรงมีพระราชภาระในการปราบปรามบรรดาชุมนุมอิสระต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังกรุงศรีอยุธยาแตก

การปกครอง

การปกครองสมัยกรุงธนบุรียึดถือตามแบบอย่างอยุธยา สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คือแบ่งส่วนราชการออกเป็น

1.การปกครองส่วนกลาง ประกอบด้วยอัครมหาเสนาบดี 2 ตำแหน่ง ได้แก่

1.สมุหนายก เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือน และดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือ

2.สมุหพระกลาโหม เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหาร และดูแลหัวเมืองฝ่ายใต้

การบริหารราชการแบ่งออกเป็น 4 กรม เรียกว่า จตุสดมภ์ ประกอบด้วย **กรมเวียง** (นครบาล) มีหน้าที่ปกครองท้องที่ รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

กรมวัง (ธรรมาธิการณ์) มีหน้าที่เกี่ยวกับราชสำนัก และช่วยพระมหากษัตริย์พิจารณาคดีความของราษฎร จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ธรรมาธิการณ์

กรมคลัง (โกษาธิบดี) มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน และเก็บรักษาพระราชทรัพย์ที่ได้มาจาก ส่วย อากร และบังคับบัญชากรมท่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ

กรมนา (เกษตรราธิการ) มีหน้าที่ดูแลนาหลวง เก็บภาษี (หางข้าว)

การปกครอง

2.การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งหัวเมืองออกเป็น

1.หัวเมืองชั้นใน (เมืองจัตวา) ได้แก่เมืองที่อยู่ใกล้ราชธานี เป็นเมืองเล็กๆ มีขุนนางชั้นผู้น้อยเป็นผู้ปกครองเมือง แต่เรียกว่า จ่าเมือง เช่น เมืองพระ ประแดง เมืองนนทบุรี เมืองสามโคก

2.หัวเมืองชั้นนอก ได้แก่เมืองซึ่งอยู่นอกราชธานีออกไป แบ่งตามขนาดและความสำคัญของเมือง กำหนดฐานะเป็นเมืองชั้นเอก(พิษณุโลก จันทบูรณ) ชั้นโท (สวรรคโลก ระยอง เพชรบูรณ) ชั้นตรี (พิฉิตร นครสวรรค) ชั้นจัตวา (ไชยบาดาล ชลบุรี)

3.หัวเมืองประเทศราช เป็นเมืองซึ่งทางกรุงธนบุรีจะเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าเมือง ให้อิสระในการปกครอง แต่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของเมืองหลวง และต้องส่งต้นไม้เงิน ต้นไม้ทองทุกๆ 3 ปี รวมทั้งเครื่องราชบรรณาการตามที่ เมืองหลวงกำหนด เมืองประเทศราชสมัยกรุงธนบุรีได้แก่ เชียงใหม่ หลวงพระ บาง เวียงจันทร์ จำปาศักดิ์ นครศรีธรรมราช ปัตตานี และเขมร

ประเพณีการถวายต้นไม้เงินต้นไม้ทอง หรือมูลเหตุในการใช้ต้นไม้เงินต้นไม้ทอง ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใดหรือเพราะอะไร แต่จากหนังสือ สยามประเภท เล่ม 2 ตอนที่ 17 วันที่ 1 สิงหาคม ร.ศ. 118 ของ ก.ศ.ร. กุหลาบ "เรื่องต้นเหตุเมืองแขกมะละกาขึ้นกับไทย" ปรากฏความเกี่ยวกับต้นไม้เงินต้นไม้ทองเป็นบรรณาการมาอย่างน้อยก็ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ความว่า “ราว พ.ศ. ๒๐๔๕ ในแผ่นดินพระเจ้าบรมราชามหาพุทธางกูร สยามเป็นไมตรีกับโปรตุเกส โปรตุเกสขอกองกำลังกองทัพเรือไทยไปช่วยตีเมืองมะละกา เพราะชาวมะละกาไปทำร้ายพ่อค้าชาวโปรตุเกสที่เข้าไปค้าขาย กองทัพเรืออยุธยาตีเมืองมะละกาได้ พระเจ้าแผ่นดินสยามในขณะนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าราชบุตรแขกเมืองมะละกาเป็นเจ้าเมืองสืบแทนพระบิดา ให้มีพระนามว่าจ้าวมะหะหมัดรัตนะรายามหาราช และให้เป็นเมืองประเทศราชถวายดอกไม้เงินทองสิ่งของเครื่องราชบรรณาการแก่กรุงศรีอยุธยาตามประเพณีที่มีมาแต่โบราณ”

สภาพสังคม

สภาพสังคมสมัยกรุงธนบุรี มีลักษณะคล้ายคลึงกับสมัยอยุธยา คือมีการแบ่งชนชั้นออกเป็น

1.พระมหากษัตริย์ เป็นชนชั้นสูงสุดในสังคม

2.พระบรมวงศานุวงศ์

3.ขุนนางข้าราชการ

4.ไพร่ เป็นชนชั้นที่มีมากที่สุด

5.ทาส เป็นชนชั้นต่ำสุดในสังคม ถูกเอารัดเอาเปรียบ

จากนายเงินมาก สังคมไทยสมัยกรุงธนบุรีถูกควบคุมอย่างเข้มงวดมาก

ด้านเศรษฐกิจ

การเสียกรุงครั้งที่ 2 ก่อให้เกิดความเสียหายย่อยยับแก่เศรษฐกิจไทย นอกเหนือจากชาวไทยต้องบาดเจ็บล้มตายในสงครามกับพม่าหลายหมื่นคนแล้ว ผู้รอดชีวิตจำนวนมากต้องอพยพหนีตายในสภาพอดอยากยากแค้น บางส่วนอพยพหนีเข้าป่า บางส่วนซัดเซพเนจรหาที่พักพิงใหม่ เมื่ออดอยากหนักเข้าจึงใช้วิธีปล้นสะดมฆ่าฟันกันเพื่อความอยู่รอด บ้างก็ล้มตายเพราะขาดอาหาร หรือไม่ก็ตายเพราะโรคระบาด พลเมืองบางส่วนก็หนีไปพึ่งพระบารมีพระเจ้ากรุงธนบุรีหลังจากที่พระเจ้าตากสินได้ทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีแล้วได้ดำเนินวิธีการฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

1. ทรงสละพระราชทรัพย์ซื้อข้าวสารจากต่างชาตินำมาขาย แล้วนำไปแจกจ่ายให้กับราษฎรเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

2. ทรงเร่งรัดการทำนา เพื่อให้มีข้าวบริโภคเพียงพอ โดยการสนับสนุนให้ข้าราชการทำนาปรัง

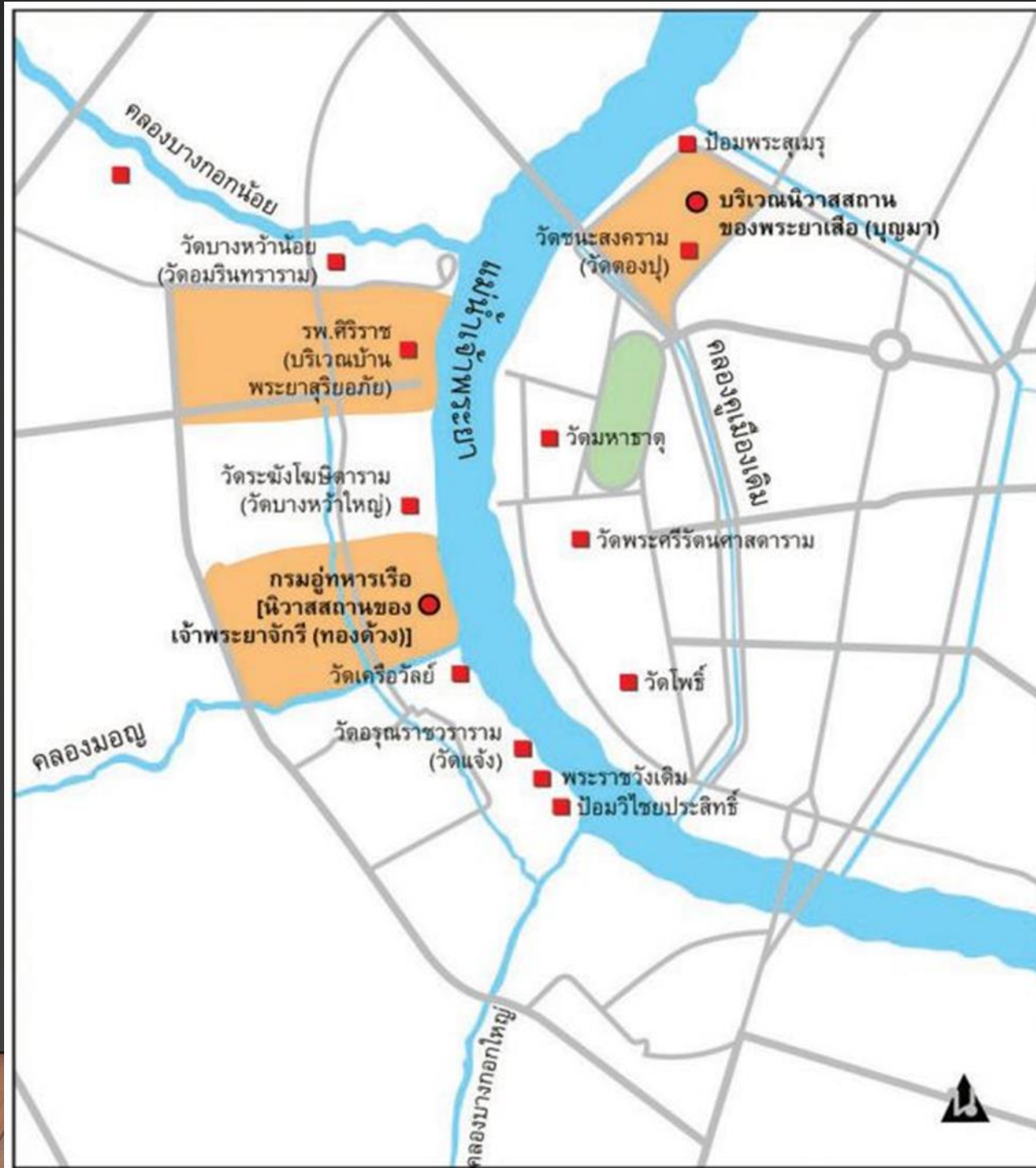
3. ทรงส่งเสริมการค้าขายกับต่างประเทศ เพื่อนำรายได้มาใช้ในการทำสงครามและบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม รายได้เกี่ยวกับการค้ากับต่างประเทศ ได้แก่ การเก็บภาษีเบิกร่องหรือค่าปากเรือ ภาษีขาเข้า - ภาษีขาออก

4. ทรงดำเนินนโยบายประหยัด โดยการใช้ของที่เป็นเครื่องอุปโภค บริโภค ให้มากที่สุดแม้ว่าพระเจ้าตากสินจะพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ แก้ไขปัญหาความอดอยากของประชาชน แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จนัก

วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในการพิจารณาทำเลที่ตั้งของราชธานี
อยุธยาแม่น้ำและอยู่ใกล้ทะเล การที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเลือก
ชัยภูมิให้เมืองธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ของไทยเพื่อป้องกันมิให้พม่าโจมตี
ได้ เพราะแถบนี้น้ำลึก ถ้าข้าศึกยกทัพมาทางบกไม่มีทัพเรือเป็นกำลังด้วย
แล้วยากที่จะเข้ามาตีกรุงธนบุรีได้ ประกอบกับธนบุรีมีป้อมปราการมาตั้งแต่
สมัยอยุธยา (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ให้คอนสแตนติน ฟอลคอน สร้าง
ป้อมบางกอก หรือ **ป้อมวิไชยเอนทร์** ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น **ป้อมวิไชย
ประสิทธิ์** เป็นเมืองขนาดย่อม ทัพบกและทัพเรือของธนบุรีย่อมสามารถ
รักษาราชธานีไว้ได้ แต่ถ้ารักษาไม่ได้ ก็สามารถยกทัพกลับไปตั้งมั่นอยู่ที่
เมืองจันทบุรีดั้งเดิม นอกจากนี้การที่กรุงธนบุรีตั้งปิดปากน้ำย่อมป้องกันมิให้
หัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งปวงที่ไม่ได้อยู่ใต้อำนาจของธนบุรีสามารถไปมาค้าขาย
หรือแสวงหาอาวุธจากต่างประเทศได้ ยากขึ้น

วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

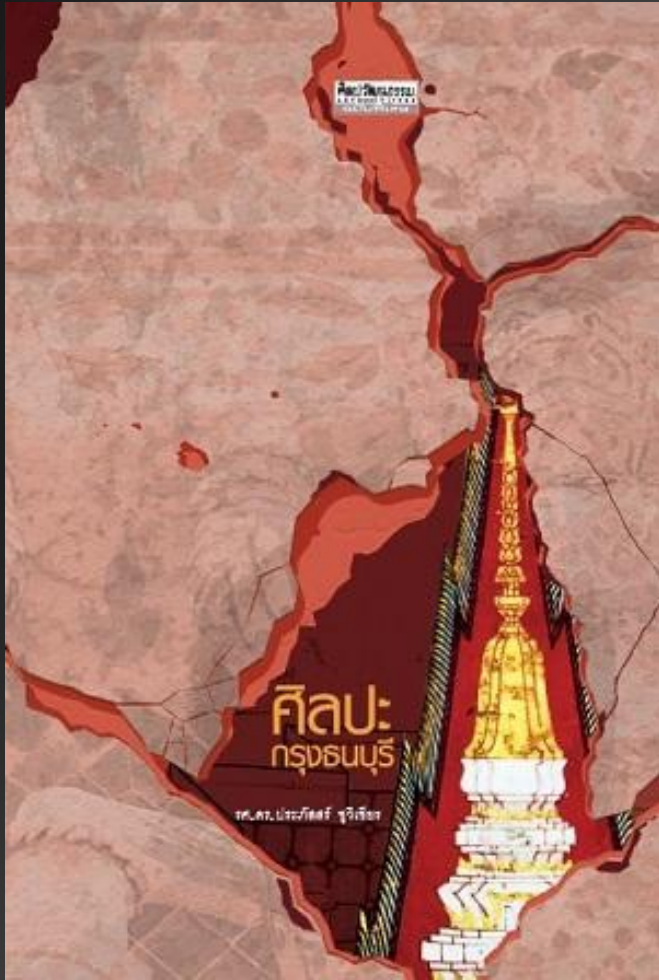
ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในการปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาการดำรงชีวิต

สมัยธนบุรีได้ประสบกับภาวะสงครามและการขาดแคลนข้าว ทำให้เป็นปัญหาของสังคมไทยในขณะนั้น จึงมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาค่าครองชีพ การดำรงชีวิต เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงแก้ปัญหาด้วยการโปรดให้ผู้คนที่อดอยาก

เข้ามารับพระราชทานข้าวปลาอาหาร ขณะนั้นข้าวสารที่พ่อค้าสำเภากลักจูงนำมาขายมีราคาแพงมาก

แต่พระองค์ก็ซื้อข้าวสารแจกจ่ายราษฎร เพื่อหวังผลกำไรเป็นจำนวนมาก เมื่อข้าวสารในท้องตลาดมีมากจึงส่งผลให้มีข้าวสารมีราคาถูกลง พระองค์ทรงให้บรรดาข้าราชการทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อยหันไปทำนาเพิ่มปีละ 2 ครั้ง ทั้งนาปีและนาปรัง ทำให้มีข้าวบริโภคมากขึ้น ครั้นเมื่อเกิดหนูชุกชุมกัดกินข้าวในยุ้งฉางและทรัพย์สินของราษฎรเสียหายก็ทรงรับสั่งให้จับหนูมาส่งกรมนครบาล ทำให้จำนวนหนูลดลง ภูมิปัญญาที่ส่งผลถึงปัจจุบันทำให้ประเทศไทยติดอันดับในการส่งออกข้าวไปขายยังต่างประเทศ

ด้านการช่างและ สถาปัตยกรรม

ด้านการช่าง การต่อเรือเจริญมาก เพราะมีการต่อเรือรบ เรือสำเภา และเรือกระบวนไว้ใช้ในราชการ โปรดให้รวบรวมช่างฝีมือ และให้ฝึกงานช่างทุกแผนกเท่าที่มีครูสอน เช่น ช่างต่อเรือ ช่างก่อสร้าง ช่างรัก ช่างประดับ ช่างเขียน เป็นต้น สำหรับงานช่างต่อเรือได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเป็นยุคที่มีการต่อเรือรบ และเรือสำเภาค้าขายเป็นจำนวนมากมาย ช่างสมัยกรุงธนบุรีนี้อาจจะไม่มีเวลาทันสร้างผลงานดีเด่นเฉพาะสมัย แต่ก็ได้เป็นผู้สืบทอดศิลปกรรมแบบอยุธยาไปสู่แบบรัตนโกสินทร์

ด้านสถาปัตยกรรม กรุงธนบุรีเป็นยุคของการสร้างบ้านแปลงเมือง จึงมีการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก อาทิ พระราชวัง บัอมปราการ กำแพงพระนคร พระอารามต่าง ๆ ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยนี้ล้วนสืบทอดมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ฐานอาคารจะมีลักษณะอ่อนโค้งดูรูปเรือสำเภา ทรงอาคารจะสอบชะลูดขึ้นทางเบื้องบน ส่วนประกอบอื่น ๆ ของอาคารก็ไม่แตกต่างจากอยุธยามากนัก เป็นที่น่าเสียดายว่าสถาปัตยกรรมสมัยธนบุรีมักได้รับการบูรณะซ่อมแซมในสมัยหลังหลายครั้งด้วยกัน

อาคารท้องพระโรงสร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. 2311 พร้อมกับการสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี อาคารนี้มีรูปทรงแบบไทยประกอบด้วยพระที่นั่งสององค์เชื่อมต่อกัน ได้แก่ พระที่นั่งองค์ทิศเหนือ เรียกว่าท้องพระโรง หรือ วินิจฉัย อยู่ทางทิศเหนือใช้เป็นที่เสด็จออกขุนนาง และประกอบพระราชพิธีที่สำคัญมาแต่ครั้งกรุงธนบุรี และพระที่นั่งองค์ทิศใต้ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระที่นั่งองค์แรก เรียกกันว่า พระที่นั่งขวาง เป็น ส่วนพระราชมณฑลเชียร อันเป็นที่ประทับส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ในปัจจุบัน กองทัพเรือได้ใช้โถงท้องพระโรงภายในพระที่นั่งองค์ทิศเหนือ เป็นสถานที่ที่จัดงาน และประกอบพิธีสำคัญเป็นประจำ ส่วนพระที่นั่งขวางได้ใช้เป็นห้องรับรองบุคคลสำคัญ และเป็นห้องประชุมในบางโอกาส

ด้านการศึกษา ในสมัยนั้นวัดเป็นแหล่งที่ให้การศึกษาก็โปรดให้บำรุงการศึกษาตามวัดต่างๆ และโปรดให้ตั้งหอหนังสือหลวงขึ้นเช่นเดียวกันกับสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งคงจะเทียบได้กับหอพระสมุดในระยะหลัง ส่วนตำรับตำราที่กระจัดกระจายไปเมื่อคราวกรุงแตก ก็โปรดให้สืบเสาะหามาจำลองไว้เป็นแบบฉบับ สำหรับผู้สนใจอาศัยคัดลอกกันต่อไป และที่แต่งใหม่ก็มี

ด้านนาฏดุริยางค์โปรดให้ฟื้นฟูอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างบรรยากาศที่รื่นเริงครึกครื้นเหมือนครั้ง
กรุงเก่า นับเป็นวิธี บำรุงขวัญที่ใกล้ตัวราษฎรที่สุด พระราชทานโอกาสให้ประชาชนทั่วไป เปิด
การสอนและออกโรงเล่นได้โดยอิสระ เครื่องแต่งกายไม่ว่าจะเป็นเครื่องต้นเครื่องทรงก็แตกต่างกัน
ได้ตามลักษณะ เรื่อง แม้สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเองก็คงจะทรงสนพระทัยในกิจการด้านนี้
มิใช่น้อย ด้วยมักจะโปรดให้มีละครและการละเล่นอย่างมโหฬารในงานสมโภชอยู่เนือง ๆ

**ทรงพระราชนิพนธ์บทละครสามเกียรติ์ไว้ 4 เล่ม สมุดไทยแบ่งเป็นตอนไว้ 4 ตอน
คือ**

เล่ม 1 ตอนพระมงกุฎ

เล่ม 2 ตอนหนุมานเกี่ยววานรินจนท้าวมาลีวราชมา

เล่ม 3 ตอนท้าวมาลีวราชพิพากษา จนทศกรรฐ์เข้าเมือง

เล่ม 4 ตอนทศกรรฐ์ตั้งพิธีทรายกรด, พระลักษณะต้องหอกกบิลพัสดุ์ จนผูกฉมทศกรรฐ์กับ

นางมณฑา